

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 16.3.2023 г.
COM(2023) 162 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

30 години единен пазар

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Тази година се отбелязва 30-годишнината от създаването на единния пазар. Единният пазар е едно от най-големите достижения на ЕС. От създаването му през 1993 г. гражданите и предприятията се възползват от свободното движение на хора, услуги, стоки и капитали в степен, която надхвърля дори най-далновидните очаквания отпреди три десетилетия.

Първоначално замислен като зона за свободна търговия без тарифни и нетарифни бариери между неговите членове, единният пазар се разви много повече от предвиденото. Той се превърна в най-големия интегриран единен пазар в света¹, като остава и един от най-ориентираните навън. При все това единният пазар е много повече от правна рамка или само пазар: това е зона на свобода, напредък, възможности, растеж, споделен просперитет, устойчивост и средство за геополитическа проекция.

Освен че трябва да погледнем назад към многобройните постижения, които сме приели за даденост в ежедневието си, важно е да признаем, че единният пазар е ценна и жива придобивка, която се нуждае от непрекъснати грижи и оптимизиране.

Единният пазар трябва да продължи да се адаптира към новите предизвикателства², както бе посочено, наред с другото, и в резолюцията на Европейския парламент относно 30-ата годишнина от създаването на единния пазар³. Необходими са колективни усилия, за да продължим да го поддържаме, да го задълбочаваме, да използваме пълния му потенциал, да запазим еднаквите условия на конкуренция както във вътрешен, така и в световен мащаб, и да гарантираме, че той е в основата на благоденствието на ЕС чрез дългосрочна конкурентоспособност и производителност, както поиска Европейският съвет⁴. Като разполага с предвидима и опростена регулаторна рамка, единният пазар е общо пространство, което привлича инвестиции в рамките на ЕС и извън него.

Необходими са съвместни усилия за прилагане на съществуващите правила, премахване на бариерите и проучване на областите за по-нататъшна интеграция на единния пазар. Потенциалните ползи са много големи: изчислено е, че премахването на бариерите пред единния пазар на стоки и услуги само на равнището на държавите членки би могло да добави 713 милиарда евро към икономиката до края на 2029 г.⁵.

¹ Измерено по паритет на покупателната способност, Световни икономически перспективи на МВФ.

² Включително демографските.

³ Резолюция на Европейския парламент от 18.1.2023 г. относно 30-ата годишнина от създаването на единния пазар: отбелязване на постиженията и поглед към бъдещото развитие, P9_TA(2023)0007.

⁴ Заключение на Европейския съвет, 9 февруари 2023 г..

⁵ Mapping the Cost of Non-Europe 2019-24 (Съпоставяне на цената на „отказа от Европа“ за периода 2019—2024 г.“), проучване на Службата на Европейския парламент за парламентарни изследвания, 2019 г.

2. ЕДИННИЯТ ПАЗАР Е В ОСНОВАТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПРОЕКТ ВЕЧЕ 30 ГОДИНИ

2.1. Подобряване на живота на гражданите и предприятията и подпомагане на екологичния и цифровия преход

Свободното движение на хора, стоки, услуги и капитали дава на европейците достъп до възможно най-голям избор от продукти, услуги, опит, идеи, култури и езици. Ежедневно от това се възползват повече от 440 милиона граждани на целия континент. Единният пазар е преди всичко средство за подобряване на благосъстоянието на хората.

Премахването на допълнителните такси за **роуминг** ни позволява да поддържаме връзка със семейството и приятелите си, когато пътуваме из Европа. **Потребителските продукти и храните**, които се предлагат на единния пазар — независимо дали са закупени онлайн или офлайн, са станали по-безопасни, а опасните продукти се изтеглят от пазара. **Общото зарядно** за електронни устройства ще доведе до намаляване на отпадъците от електрическо и електронно оборудване и неудобството за потребителите, както и до икономии в размер на 250 милиона евро всяка година. Единното европейско транспортно пространство позволява пътувания и превоз на стоки в рамките на ЕС на достъпни цени. Ясно утвърдените **права на пътниците** означават, че ще бъдем обезщетени, когато планове ни за пътуване бъдат нарушени. Предприятията и гражданите могат да извършват трансгранични плащания също толкова лесно, колкото и на територията на страната. Потребителите, които кандидатстват за **кредитиране**, могат да разчитат на по-добра защита.

Единният пазар също така улеснява живота, обучението, работата и пенсионирането в друга държава членка. Програмата „Еразъм“ е дала възможност на близо 13 милиона младежи да учат и работят в чужбина. Единният пазар разширява хоризонтите и възможностите на европейските специалисти, като техните **професионални квалификации** вече се признават по-лесно. Благодарение на координирането на правилата за **социална сигурност** милиони европейци могат да продължат да се възползват от пенсионните и здравните си права, когато живеят в чужбина, а с правилата за здравословни и безопасни условия на труд се гарантира лоялна конкуренция и високи стандарти за всички, независимо от работното им място⁶.

Единният пазар е мощен двигател за ускоряване на **екологичния преход** в съответствие с Европейския зелен пакт. Продуктовите стандарти, определени по единен начин за целия ЕС, осигуряват спазване на законодателството в областта на околната среда и безопасността, както и на изискванията за енергийна ефективност. Пазарният подход по отношение на системата на ЕС за търговия с емисии (СТЕ) води до намаляване на емисиите по икономически ефективен начин, а приходите, които се генерират, може да подпомогнат прехода към по-чисто производство и да стимулират иновациите.

⁶ Тази цялостна роля на единния пазар се потвърждава в резолюцията на ЕП (вж. точка 9).

Наличието на интегриран **енергиен пазар на ЕС** е икономически най-ефективният начин да се гарантират устойчиви, сигурни и достъпни енергийни доставки за гражданите на ЕС. През последното десетилетие големите усилия, положени за по-нататъшно интегриране на пазарите на електроенергия в Европа, донесоха значителни ползи за потребителите, които се оценяват на около 34 милиарда евро годишно, като дадоха възможност за трансгранична търговия между държавите членки и за подобряване на сигурността на енергоснабдяването в по-големи географски райони⁷. В условията на чести прекъсвания на доставките единният пазар помогна да се гарантира, че енергията, особено газът, се доставя там, където е най-необходима. Регионалното сътрудничество и солидарността са от съществено значение за гарантиране на устойчивостта на енергийната система на ЕС. Регламентът за трансевропейската енергийна мрежа (TEN-E) допринесе значително за тази стабилна сигурност на доставките чрез свързване на енергийните системи на държавите членки посредством проекти от общ интерес. В същото време неотдавнашната енергийна криза показва редица недостатъци, на които ЕС трябва да реагира.

През следващите години единният пазар трябва да се развие, за да отговори на очакванията на гражданите за ориентиран към човека **цифров преход** и за пазари, които правят устойчивия избор достъпен и привлекателен. Чрез **Законодателния акт за цифровите услуги** ще се гарантира, че онлайн предприятията могат да работят в цяла Европа въз основа на единен набор от пряко приложими правила и че гражданите могат безопасно да използват онлайн платформи и услуги за електронна търговия, независимо къде се намират в ЕС, като са защитени от незаконно съдържание, дезинформация и кибертормоз. Чрез **Законодателния акт за цифровите пазари** ще се гарантират справедливи и конкурентни пазари в цифровия сектор, така че платформите да не могат да злоупотребяват със способността си да действат като „пазач на информационния вход“ на единния пазар. Хармонизираните правила в области като аудиовизуалните медии и авторското право подкрепят културното многообразие и медийния плурализъм в цифровата среда. С вече приетия Акт за управление на данните и законодателния акт за данните, преговорите по който са в напреднал стадий, ЕС изгражда един истински **единен пазар на данни**, чрез който се откриват възможности за всички икономически участници, а Европа се превръща в световен лидер в икономиката с гъвкаво управление на данните. Създаваме и единен пазар за **киберсигурност**, включващ изисквания за киберсигурност за всеки свързващ се продукт, софтуер или хардуер.

ЕС разработи цифрови инструменти, чрез които единният пазар да може да функционира по-гладко. По време на пандемията Комисията бързо разработи **Цифров COVID сертификат** за улесняване на свободното движение, като се осигури възможност на гражданите на ЕС и пребиваващите в ЕС лесно да предоставят цифрово доказателство, че са били ваксинирани срещу COVID-19, получили са отрицателен резултат от изследване или са оздравели.

⁷ Агенция за сътрудничество между регулаторите на енергия: <https://www.acer.europa.eu/events-and-engagement/news/press-release-acer-publishes-its-final-assessment-eu-wholesale>

Цифровите инструменти **намаляват административната тежест и създават прозрачност** за гражданите и предприятията. Когато искат да научат повече за своите права и възможности, те могат да се обърнат към единния източник на информация — портала **Your Europe**. Лицата, които търсят съвет при възникване на свързани с единния пазар проблеми, може да използват **Вашата Европа — Съвети** и **SOLVIT**, с помощта на които предприятия или физически лица, засегнати от нарушения на правото на ЕС, разрешават спорове и получават извънсъдебна защита, за да могат да преодолеят пречките. За подобряване на стопанската среда чрез SOLVIT ще се насочат усилия към подпомагане на малките и средните предприятия (МСП), така че да се възползват по най-добрия начин от възможностите на единния пазар. **Информационната система за вътрешния пазар (IMI)**⁸, която свързва хиляди публични администрации, улеснява трансграничния административен обмен между тях и подпомага разрешаването на проблеми. През годините тя непрестанно се разраства и понастоящем обхваща 19 области на политиката⁹. В резултат на всичко това се създава истински „бекофис на единния пазар“, подпомагащ както предприятията, така и администрациите.

Техническата система, основана на принципа за еднократност (OOTS), ще гарантира, че когато дадено предприятие или гражданин е подал(о) веднъж документ в публична администрация, документът може да бъде сигурно прехвърлен към други публични администрации, така че предприятието или физическото лице да може да изпълни други процедури, без да се налага повторното му подаване. Всички тези инструменти са достъпни чрез **единната цифрова платформа** на ЕС. Освен това чрез **европейския портфейл за цифрова самоличност**¹⁰ на гражданите и предприятията ще бъдат предоставени стандартизирани документи, които те могат да използват като безопасен начин да легитимират себе си и основна информация в целия ЕС, например дипломи, удостоверяващи професионални квалификации, или документи, свързани със здравното обслужване и социалната сигурност. Също така в изпълнение на амбициозната цел на цифровото десетилетие на Европа в областта на цифровите технологии¹¹ ЕС има за цел до 2030 г. да предоставя всички основни обществени услуги онлайн.

⁸ Информационна система за вътрешния пазар https://ec.europa.eu/internal_market/imi-net/index_bg.htm

⁹ [Информационно табло за вътрешния пазар за 2022 г.](#), общи резултати от IMI.

¹⁰ За повече информация вж. [европейска цифрова самоличност \(europa.eu\)](#).

¹¹ За повече информация вж. [Решение за създаване на политическа програма до 2030 г. „Цифрово десетилетие“](#).

Графика 1: Инструменти на единния пазар

Източник: Европейска комисия.

2.2. Насърчаване на икономиката

Като най-големия интегриран пазар в света, единният пазар надмина всички очаквания в макроикономически план. С дела си от 18 %, който заема от световния БВП¹², той служи като трамплин за предприятията, за да предлагат своите стоки и услуги на над 440 милиона граждани на ЕС по целия континент. В него са установени 23 милиона предприятия¹³, в които са заети близо 128 милиона души¹⁴. Единният пазар е донесъл много **значителни икономически ползи**, като осигурява на Европейския съюз БВП, който в дългосрочен план е с до 9 % по-висок, отколкото би бил без единния пазар¹⁵. Тази интеграция е била и продължава да бъде **основен източник на растеж и**

¹² БВП по текущи цени.

¹³ С изключение на финансовия сектор.

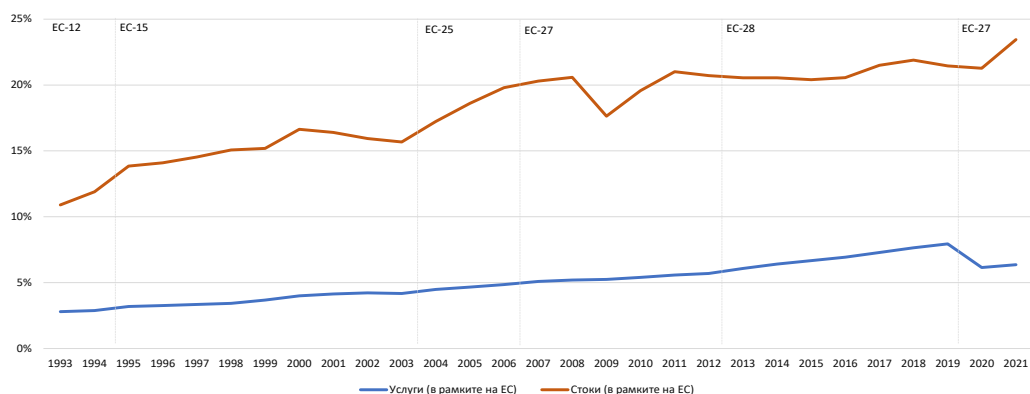
¹⁴ Отбелязване на 30-годишнината на единния пазар на ЕС (1993—2023 г.), Евростат: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/edn-20221206-1>

Тази цифра обхваща „нефинансовия частностопански сектор на икономиката“ (NACE Rev. 2, раздели от В до N и подразделение 95, с изключение на раздел K), в който се включват: промишленост, строителство, търговия, нефинансови услуги.

¹⁵ Документ за обсъждане 094: [Quantifying the Economic Effects of the Single Market in a Structural Macromodel \(Количествено определяне на икономическите последици от единния пазар в един структурен макромодел\) \(europa.eu\)](#), Jan in't Veld, 2019 г.

създаване на работни места¹⁶. Докато общата заетост в ЕС се е увеличила с 5,5 % в периода 2000—2014 г., броят на работните места, зависещи от трансгранични услуги¹⁷, почти се е удвоил за същия период (от 5,6 на 10,9 милиона)¹⁸. Нивото на търговията със стоки и услуги между държавите членки като дял от размера на икономиката на ЕС приблизително се е удвоило през последните 30 години. Изследователите смятат, че икономическата интеграция в Европа е по-напреднала от регулаторна гледна точка, отколкото например в САЩ¹⁹.

Графика 2: Търговия със стоки и услуги в рамките на единния пазар (1993—2021 г.)

Източник: служби на Комисията, въз основа на Евростат. Забележка: на графиката са показани търговските потоци на стоки и услуги в рамките на Съюза като дял от БВП на ЕС. С вертикалните пунктирани линии в графиката са подчертани промените в обхвата на разглежданите данни за търговията и БВП с оглед на броя на държавите членки (напр. за периода 2007—2012 г. се разглеждат търговията и БВП за ЕС-27, докато за периода 2013—2019 г. се разглеждат търговията и БВП за ЕС-28). Търговията се измерва със средната стойност на вноса и износа.

Освен това единният пазар е важно средство за **финансова интеграция** в Европа и е от съществено значение за икономическия и паричен съюз. Той улеснява набирането на средства от предприятията и повишава привлекателността на Европа като място за инвестиции²⁰. Нивата на преките чуждестранни инвестиции и на портфейлните

¹⁶ Източник: Министерство на промишлеността, бизнеса и финансовите въпроси на Дания: [Единният пазар осигурява 56 милиона работни места в целия ЕС](#)

¹⁷ Служители в дружества, които изнасят услуги или предоставят на сектора на износа междинни стоки и услуги.

¹⁸ Източник: „Трансграничните услуги във вътрешния пазар: важен принос за икономическото и социалното сближаване“, изследване на Manuel Fritsch и д-р Roman Bertenrath (2019 г.); <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/publications-other-work/publications/cross-border-services-internal-market-important-contribution-economic-and-social-cohesion>

¹⁹ Източник: Parson, C. и Smith, A. (2022 г.) The „completeness“ of the EU Single Market in comparison to the United States („Завършеността“ на единния пазар на ЕС в сравнение със САЩ), Single Market Economy Papers, WP7, Служба за публикации на Европейската комисия. Вж. също раздел 2.4 относно начина, по който нерегулаторните бариери се преодоляват в ЕС чрез административно сътрудничество и цифрови инструменти.

²⁰ Източник: Европейска централна банка (2022 г.), Financial Integration and Structure in the Euro Area (Финансова интеграция и структура в еврозоната), технически доклад, Европейска централна банка, Франкфурт. Европейска комисия (2022 г.), European Financial Stability and Integration Review (Преглед на

инвестиции в рамките на ЕС се увеличаваха постоянно през последните десетилетия, като през второто тримесечие на 2021 г. са съответно почти 5 пъти и 4 пъти по-високи в сравнение с началото на 2002 г. В рамките на плана за действие за съюза на капиталовите пазари се предприемат различни инициативи за завършване на единния пазар на капитали. Съвсем наскоро, през декември 2022 г., Комисията представи като част от съюза на капиталовите пазари предложение за намаляване на бюрокрацията за дружествата, по-специално за МСП, които се стремят да набират средства на фондовите борси, и предложение за преодоляване на структурните пречки чрез хармонизиране на ключови аспекти на законодателството в областта на несъстоятелността при небанковите дружества. Интегрирането на националните капиталови пазари изисква обаче още много усилия. Интегрираните и надеждни платежни системи подпомагат функционирането на единния пазар и по този начин допринасят за конкурентоспособността на ЕС.

Социалните ползи от единния пазар за заетостта също са значителни, тъй като до 56 милиона работни места в ЕС зависят от търговията в рамките на ЕС. През последните 30 години броят на мобилните работници в ЕС непрекъснато нараства благодарение на програми като EURES²¹ и на политиките, насочени към подобряване на признаването на квалификациите и уменията. Моделът на ЕС за социална пазарна икономика се основава на високи социални стандарти, насърчавани по **Европейския стълб на социалните права**. Този инструмент подкрепя равните възможности и достъпа до пазара на труда, справедливите условия на труд и социалната закрила, приобщаването и разнообразието (например по отношение на командироването на работници²², равновесието между професионалния и личния живот²³, адекватните минимални заплати²⁴ и прозрачността на възнагражденията). В замяна на това тази социална рамка допринася за еднакви условия на конкуренция на единния пазар.

Единният пазар също така даде възможност за по-нататъшно развитие на **социалната икономика**, като около 2,8 милиона субекта от социалната икономика в Европа осигуряват заетост на около 13,6 милиона души²⁵. През декември 2021 г. Комисията прие план за действие за социалната икономика²⁶, в който се предлагат конкретни действия, които да бъдат изпълнени до 2030 г. Тази година ще бъде приет пакет за

финансовата стабилност и интеграция на ЕС), работен документ на службите на Комисията, SWD(2022) 93 final, Европейска комисия, Брюксел.

²¹ EURES е европейска мрежа за сътрудничество на службите по заетостта, предназначена да улеснява свободното движение на работници — [EURES \(europa.eu\)](https://eures.europa.eu)

²² Директива (ЕС) 2018/957 на Европейския парламент и на Съвета от 28 юни 2018 г. за изменение на Директива 96/71/ЕО относно командироването на работници в рамките на предоставянето на услуги (текст от значение за ЕИП).

²³ Директива (ЕС) 2019/1158 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 г. относно равновесието между професионалния и личния живот на родителите и лицата, полагащи грижи, и за отмяна на Директива 2010/18/ЕС на Съвета.

²⁴ Директива (ЕС) 2022/2041 на Европейския парламент и на Съвета от 19 октомври 2022 г. относно адекватните минимални работни заплати в Европейския съюз.

²⁵ Данни, обхващащи ЕС-28. Вж. Европейски икономически и социален комитет, Развитие на социалната икономика в Европейския съюз през последните години, Monzon J. L. и Chaves R., 2017 г.

²⁶ Съобщение на Комисията „Изграждане на икономика, която работи за хората: план за действие за социалната икономика“, COM (2021) 778.

социалната икономика, включващ законодателна инициатива относно трансграничните дейности на сдруженията в рамките на единния пазар.

Единният пазар изигра важна роля в осъществяването на постепенна възходяща **икономическа конвергенция** в рамките на ЕС след последователните разширявания. Това се дължи на факта, че единният пазар създаде еднакви условия на конкуренция за предприятията в целия ЕС и улесни трансграничната им дейност и равнопоставеното им конкуриране. С това бе насърчен ръстът на трансграничната търговия и инвестициите, което от своя страна спомогна за стимулиране на икономическия растеж и създаването на работни места²⁷. Социалното и икономическото сближаване са жизненоважни за функционирането на единния пазар, както бе посочено в учредителния му акт отпреди 30 години. Политиката на сближаване подпомага хармоничното развитие на европейските региони, като им позволява да допринасят за единния пазар и да ползват неговите предимства. Като увеличи възможностите за стопанска дейност, единният пазар позволи на държавите с по-ниски доходи да се доближат до тези с по-високи и допринесе за създаването на повече работни места, а оттам и за намаляване на безработицата. Единният пазар **подкрепи конкурентоспособността на европейските предприятия**²⁸, което доведе до по-добри продукти и по-ниски цени за потребителите²⁹. Освен това веригите за създаване на стойност в ЕС станаха силно интегрирани и взаимосвързани. Екосистемата на мобилността и автомобилостроенето например се състои не само от големи, световноизвестни корпорации, но най-вече от доставчици на компоненти, мрежи за продажба и ремонт, като представлява общо 1,8 милиона дружества, 99,7 % от които са МСП.

Политиката в областта на конкуренцията играе главна роля за запазване на добре функциониращите пазари и за преодоляване на съответните пазарни провали в Европа. От създаването на Съюза насам политиката в областта на конкуренцията помага на промишлените отрасли да станат по-силни и конкурентоспособни в световен мащаб и гарантира, че гражданите на ЕС са крайните бенефициери на една високо конкурентна социална пазарна икономика. Прилагането на законодателството в областта на конкуренцията, основано на правила, също така осигурява правна сигурност и

²⁷ Източник: Parson, C. и Smith, A. (2022 г.) The „completeness“ of the EU single market in comparison to the United States („Завършеността“ на единния пазар на ЕС в сравнение със САЩ), Single Market Economy Papers, WP7, Служба за публикации на Европейската комисия. Вж. също раздел 2.4 относно начина, по който нерегулаторните бариери се преодоляват в ЕС чрез административно сътрудничество и цифрови инструменти.

²⁸ През последното десетилетие научните изследвания и иновациите в широкия смисъл на думата допринесоха за две трети от ръста на производителността в ЕС. Програма „Хоризонт Европа“ и предшестващите я програми спомогнаха за създаването и по-доброто разпространение на отлични знания и технологии в целия единен пазар. Вж. Science, Research and Innovation Performance of the EU (SRIP) report 2020 (Доклад за резултатите на ЕС в областта на науката, научните изследвания и иновациите (SRIP) от 2020 г.). Проучването на Евробарометър от октомври 2022 г. относно политиката в областта на конкуренцията, насочено към гражданите и МСП, показва, че повечето респонденти смятат, че конкуренцията насърчава иновациите и дава възможност за по-голям избор и по-добри цени. Вж. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/ip_22_6374.

²⁹ По-конкретно според оценките интервенциите, свързани със сливания, картели и антитръстови практики, са довели до преки икономии за клиентите в размер на 12—21 милиарда евро годишно в периода 2012—2021 г. (Годишен доклад за единния пазар от 2023 г., стр. 18).

предвидимост за всички предприятия, които се стремят да се възползват максимално от единния пазар на Европа.

2.3. Изграждане на гъвкавост и устойчивост при кризисни ситуации

Неотдавнашната поредица от кризи показва изключителното значение на това единният пазар да може да функционира безпроблемно. Основните услуги, като енергоснабдяване, водоснабдяване и здравеопазване, транспорт³⁰ и телекомуникации, са от ключово значение за осигуряване на благосъстоянието на хората, както и за самия начин на реагиране при извънредни ситуации. Тези услуги трябва да продължат да функционират по време и след бедствие или кризисна ситуация.

Когато държавите членки предприемат действия независимо една от друга, като затварят границите си или въвеждат забрани за износ в рамките на ЕС на медицинско оборудване, зърнено-житни култури или суровини, цялостното функциониране на единния пазар е поставено под натиск, което застрашава както промишлеността, така и услугите и специалистите, а в крайна сметка и гражданите. Въпреки че пандемията от COVID-19 първоначално доведе до недостиг на основни продукти и огромни задръствания по границите, възпрепятстващи свободното движение на работници от критично значение, единният пазар надделя. Когато световното търсене на маски и ваксини рязко нарасна, единният пазар ни помогна да преодолеем липсата на разнообразни източници на доставки и на капацитет за производството на тези жизненоважни стоки.

След първоначалния период, в който националните органи едностранно и некоординирано издигаха пречки пред свободното движение на стоки, услуги и хора, което засегна силно икономическата дейност, Комисията — с подкрепата на държавите членки — се намеси, за да бъдат премахнати тези пречки с помощта на инициативи като „зелените ленти за преминаване“. Благодарение на процъфтяващата промишленост, която от десетилетия се ползва от предимствата на единния пазар, и като обедини сили и капацитет в цяла Европа — от големите дружества до силно иновативните и конкурентоспособни МСП — ЕС запази напълно отворени веригите за доставки с останалия свят.

Благодарение на тези постижения извлякохме необходимите политически поуки от тези кризи. Комисията създаде **Европейски орган за готовност и реакция при извънредни здравни ситуации (HERA)** с цел по-добро откриване, предотвратяване и реагиране при бъдещи трансгранични извънредни ситуации в здравеопазването. Комисията предложи и нов **инструмент в подкрепа на единния пазар в извънредни ситуации**, за да се гарантира, че при бъдеща кризисна ситуация единният пазар ще остане отворен, справедлив и ще продължи да гарантира наличието на стоки и услуги, от които хората и предприятията най-много се нуждаят. В по-общ план ЕС повиши

³⁰ За да засили устойчивостта на транспорта в ЕС по време на криза, Комисията прие Съобщение относно плана за действие в извънредни ситуации в областта на транспорта (COM/2022/211 final). Вж. също така плана за действие за военната мобилност 2.0: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/action-plan-military-mobility-20_bg

готовността си за извънредни ситуации на всички равнища чрез Механизма за гражданска защита на Съюза³¹. И накрая, гарантирането на устойчивостта на единния пазар изисква координиран подход на равнището на ЕС срещу нарастващите трансгранични заплахи, особено за критични сектори и инфраструктура, който се разработва и прилага под егидата на Съюза на сигурност³².

Устойчивостта също се надгражда с по-добра подготвеност. Комисията разработи **система за ранно предупреждение (SCAN Monitoring System)**³³ с цел да осигури данни за политиката. При нея се използват митнически данни в (почти) реално време и се изследват аномални колебания в количествата и цените, за да бъдат разкрити ранни признаци на прекъсване на веригата за доставки. Други възможни фактори за това са прекомерната концентрация на определен внос от ограничени чуждестранни източници, наличието на глобални точки, повредата в които може да доведе до общ срив за суровините от изключителна важност, обусловени от стратегически зависимости, или признаци за ограничен промишлен производствен капацитет на ЕС. Предложеният през 2022 г. **Законодателен акт за интегралните схеми**³⁴ и предложението за **Европейски законодателен акт за суровините от изключителна важност**³⁵, приети успоредно с настоящото съобщение, ще спомогнат съответно научните изследвания в ЕС на световно ниво да заемат водещи позиции в промишлеността чрез инвестиране в европейската промишленост и насърчаване на международните партньорства, както и да се определи рамка за подобряване на достъпа до суровини на единния пазар, да се увеличи европейският капацитет и да се разнообразят външните източници на суровини.

В промишления план на Зеления пакт за ерата на нулеви нетни емисии³⁶ се посочват предизвикателствата, пред които е изправена европейската промишленост в момента, поради което се предлагат допълнителни мерки за насърчаване на промишлеността с нулеви нетни емисии. Като част от този план Комисията предложи **законодателен акт за промишленост с нулеви нетни емисии**³⁷ и прие **Временна рамка за кризи и преход**³⁸, в които се определят целенасочени, временни и пропорционални мерки за ускоряване на конкурентния преход на Европа към неутрална по отношение на климата икономика, като същевременно се избягва разпокъсването на единния пазар. Освен това, както е обявено в промишления план на Зеления пакт, Комисията възнамерява да предложи Европейски фонд за суверенитет преди лятото на 2023 г., за да се запази европейското предимство в областта на

³¹ https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/eu-civil-protection-mechanism_bg.

³² Например Директивата за устойчивостта на критичните субекти (Директива (ЕС) 2022/2557).

³³ Вж. системата за мониторинг SCAN (Supply Chain Alert Notification), с която се въвежда този подход, придружен от пилотно приложение за слънчеви фотоволтаични уредби: https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/scan-supply-chain-alert-notification-monitoring-system_bg

³⁴ Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на рамка от мерки за укрепване на европейската екосистема в областта на полупроводниците (Законодателен акт за интегралните схеми), COM(2022) 46 final.

³⁵ COM(2023) 160 final

³⁶ COM(2023) 62 final

³⁷ COM(2023) 161 final

³⁸ [Временна рамка за кризи и преход \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/press_corner/content.do?id=123456789).

критичните и нововъзникващите технологии, свързани с екологичния и цифровия преход, както и да се гарантира сближаването и запази целостта на единния пазар.

2.4. Единният пазар като притегателен фактор и геополитически актив на световната сцена

Ползите от единния пазар са основен елемент от **цялостната привлекателност на Европейския съюз като център на сигурност, стабилност и открити ценности**. Делът на ЕС от световната търговия със стоки е около 14 %³⁹. В допълнение към последователните разширявания между 1973 г. и 2007 г., през 90-те години на миналия век членовете на ЕАСТ Исландия, Лихтенщайн и Норвегия решиха да създадат съвместно с ЕС Европейското икономическо пространство, като по този начин разшириха обхвата на четирите основни свободи на единния пазар върху своите територии. Много държави от Западните Балкани и източното съседство желаят да станат членове на Съюза и на неговия единен пазар. ЕС е твърдо решен да подкрепя Западните Балкани по пътя им към ЕС.

ЕС също така използва всяка възможност за по-нататъшно интегриране на Украйна в единния пазар, например като я свърже с електроенергийната мрежа на ЕС, суспендира вносните мита върху украинския износ за ЕС, създаде коридори на солидарността за подобряване на движението на стоки и хора и включи Украйна в европейското пространство за роуминг по национални тарифи. Комисията ще се съсредоточи заедно с Украйна върху договорените приоритетни действия⁴⁰, включително в областта на обществените поръчки, стандартизацията, индустриалното сътрудничество, техническите пречки пред търговията и оценяването на съответствието⁴¹, с цел подобро интегриране на Украйна в единния пазар. Подобни усилия се полагат и за сходна интеграция на Молдова. ЕС също така включва Украйна и други държави от Източното партньорство в редица ключови програми на ЕС, като например програмата „Единен пазар“⁴².

Единният пазар има също проекционна сила и действа като **геополитически лост**, който укрепва позициите и влиянието на ЕС по света. Той е икономическият гръбнак на международната дипломация на ЕС. Това глобално влияние е от решаващо значение с оглед на геополитическите събития през последните 30 години и засилената глобална конкуренция с икономиките на други континенти. Например по време на пандемията бързото разработване и разрешаване на ваксини в рамките на строгия лекарствен

³⁹ https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/economy_bg.

⁴⁰ Приоритетен план за действие за засилено прилагане на задълбоченото и всеобхватно споразумение за свободна търговия между ЕС и Украйна.

⁴¹ Комисията подготвя почвата за Споразумение за оценка на съответствието и приемане на промишлени продукти с Украйна. Комисията е ангажирана с подготвителна работа и с Молдова с намерението да започне преговори за подобно споразумение.

⁴² За да се укрепи единният пазар по места, беше приет значителен пакет от финансови средства в размер на 4,2 милиарда евро — програма „Единен пазар“ — в подкрепа на различни действия — от подобряване на надзора на пазара до предоставяне на подкрепа на гражданите и предприятията за решаване на проблеми, подкрепа на конкурентоспособността на МСП и подобряване на безопасността на храните.

режим на ЕС⁴³ даде на ЕС солидна платформа за подпомагане на борбата с COVID-19 в световен мащаб.

Размерът и привлекателността на единния пазар на ЕС често водят до това, че дружествата избират да прилагат законодателството и стандартите на ЕС в своите глобални операции. Така ЕС получи възможност да допринесе за световния просперитет и за постигането на целите за устойчиво развитие — с устойчив растеж, високо ниво на социална защита, зачитане на неприкосновеността на личния живот и основните права⁴⁴, надеждна защита на околната среда и на правата на човека.

Особено успешна в това отношение е европейската **система за стандартизация**, в която специална роля играят хармонизираните европейски стандарти, които позволяват на икономическите оператори да доказват съответствие с правото на ЕС чрез един стандарт за целия единен пазар. Както се подчертава в неотдавнашната стратегия на ЕС за стандартизация⁴⁵, стандартите играят важна роля за цифровия и екологичния преход и могат да осигурят на ЕС водеща роля в световен мащаб, особено когато става въпрос за стратегически технологии. Стандартите могат също така да допринесат за постигането на по-приобщаващо общество, като осигурят достъпност на редица продукти и услуги от ежедневието. Международните стандарти играят важна роля не само за преодоляване на техническите пречки пред търговията, но и за улесняване на достъпа на дружествата от ЕС до международните пазари. С нарастващата геополитическа роля на стандартите засиленото участие на ЕС в процесите на разработване на международни стандарти също е от ключово значение за запазване на ценностите и интересите на ЕС. За тази цел Комисията провежда стратегически диалози с ключови търговски партньори като САЩ, Япония и Индия.

Единният пазар позволи на ЕС да се превърне в търговска сила чрез създаването на възможности за предприятията от ЕС в чужбина, чрез разпространението на нашите правила и ценности, чрез свързването на ЕС с центровете на растеж по света, чрез осигуряването на необходимите ни суровини и чрез оказването на подкрепа на другите в постигането на целите, свързани с устойчивостта. ЕС е водещ търговски партньор за 53 държави по света, които заедно представляват 48 % от световния БВП. **Единният пазар предоставя възможност да се гарантира, че отвореността на ЕС върви ръка за ръка със спазването на правилата на ЕС**, например чрез справяне с нарушенията, причинени от чуждестранни субсидии⁴⁶, предотвратяване на предлагането на стоки, произведени с принудителен труд⁴⁷, или екологично/социално неустойчиви практики. Освен това способността на ЕС да използва икономически инструменти, като санкции

⁴³[Ваксини срещу COVID-19 | European Medicines Agency \(europa.eu\) \(Европейска агенция по лекарствата\)](#).

⁴⁴ Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните, ОРЗД).

⁴⁵ Стратегия на ЕС за стандартизацията — Определяне на световни стандарти в подкрепа на устойчив, екологосъобразен и цифров единен пазар на ЕС, COM(2022) 31.

⁴⁶ Регламент (ЕС) 2022/2560 на Европейския парламент и на Съвета от 14 декември 2022 г. относно чуждестранните субсидии, които нарушават вътрешния пазар.

⁴⁷ Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно забраната на пазара на Съюза на продукти, произведени чрез принудителен труд (COM(2022) 453 final).

и ограничителни мерки, за да поддържа международния ред, основан на правила, зависи от добре функциониращия единен пазар с главна роля в световната икономика.

3. ПЪТЯТ НАПРЕД — КЪМ ПО-НАТАТЪШНА ИНТЕГРАЦИЯ НА ЕДИННИЯ ПАЗАР

Годишнините дават възможност не само да погледнем назад към миналите постижения, но и да определим очакванията и целите за бъдещето. В бързо променящата се среда е необходимо да се продължат усилията за подобряване на прилагането на правилата на единния пазар и за създаване на съвместна отговорност за единния пазар на равнището на ЕС и на национално равнище. Когато е необходимо, правилата също така трябва да продължат да се адаптират към новите продукти, услуги и модели на стопанска дейност, които ще подпомогнат екологичния и цифровия преход.

Напълно функциониращият единен пазар е най-важната основа за дългосрочната конкурентоспособност на ЕС. В Съобщението на Комисията относно конкурентоспособността, публикувано заедно с настоящото съобщение⁴⁸, се определят действия за осигуряване на предвидима, съгласувана и опростена **регулаторна рамка, която е благоприятна** за дългосрочната конкурентоспособност, както и за гарантиране на наличието на умения, необходими за екологичния и цифровия преход и за икономическия растеж, и за ускоряване и подобряване на достъпа до финансиране.

Занапред Комисията ще работи с всички нива на управление и с всички заинтересовани страни, така че да се използва целият потенциал на единния пазар, с което да се осигури стабилна основа за дългосрочна устойчива конкурентоспособност. В този контекст настоящото съобщение е насочено към две ключови области за по-нататъшни действия:

- **прилагане на съществуващите правила на единния пазар и премахване на пречките на равнището на държавите членки**, по-специално пречките пред трансграничното предоставяне на услуги, както и в промишлените екосистеми с най-голям потенциал за икономическа интеграция (търговия на дребно, строителство, туризъм, услуги за предприятия и сектор на възобновяемата енергия);
- продължаване на **насърчаването на екологичното и цифровото измерение** на единния пазар като източник на иновации, растеж и конкурентоспособност.

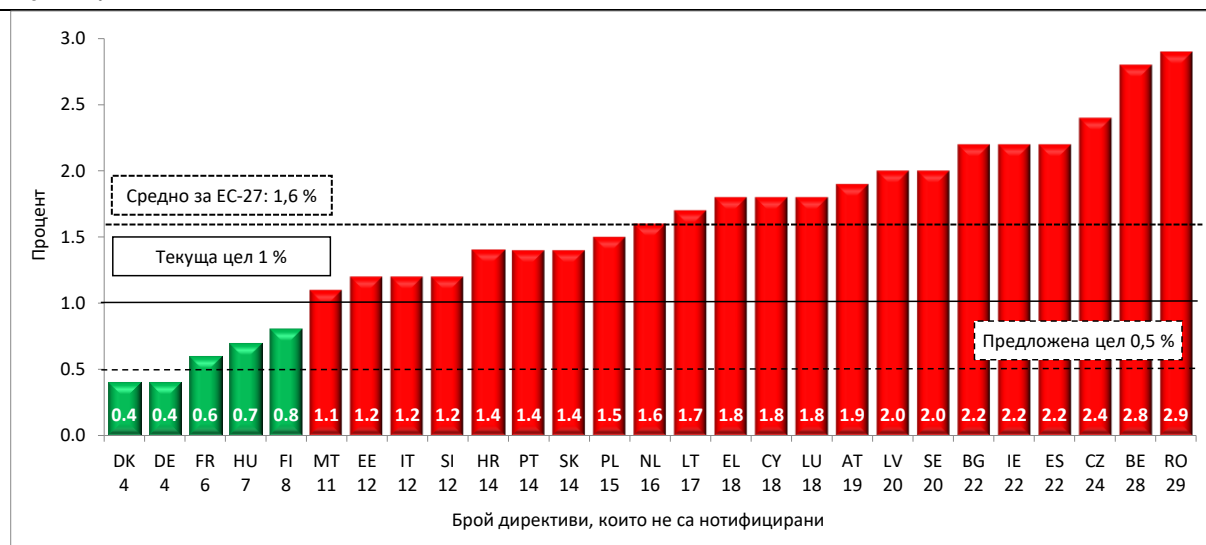
⁴⁸ COM(2023) 168 final

3.1. Прилагане на правилата на единния пазар и премахване на пречките на равнището на държавите членки

Гражданите и предприятията могат да се възползват изцяло от предимствата на единния пазар само когато правилата на ЕС се прилагат и изпълняват правилно⁴⁹. Осигуряването на правилното ежедневно прилагане на правилата на единния пазар е колективна отговорност на Комисията и държавите членки. По-специално правилното прилагане на разпоредбите зависи от работата на националните органи, за да се осигури пълното им действие.

Правилното и навременно транспониране на правото на Съюза е от решаващо значение, за да се гарантира, че законодателството в областта на единния пазар постига предвидените резултати. Средният дефицит на транспонирането на директивите в областта на единния пазар⁵⁰ вече надхвърля прага от 1 %, определен от Европейския съвет през март 2007 г. Само пет държави членки са постигнали договорената цел (вж. графика 3). Необходимо е също така директивите да бъдат правилно транспонирани и прилагани по места, като се обръща особено внимание на проблемите, свързани с необоснованото „прекомерно регулиране“. В това отношение е необходимо държавите членки да подобрят значително ситуацията (вж. графика 4).

Графика 3: Дефицит на транспонирането на държавите членки към 10 декември 2021 г.⁵¹

Източник: информационно табло за вътрешния пазар⁵²

⁴⁹ Вж. също неотдавнашното съобщение на Комисията „Осигуряване на съблюдаването на правото на ЕС за Европа, която постига резултати“ (COM(2022)518 final).

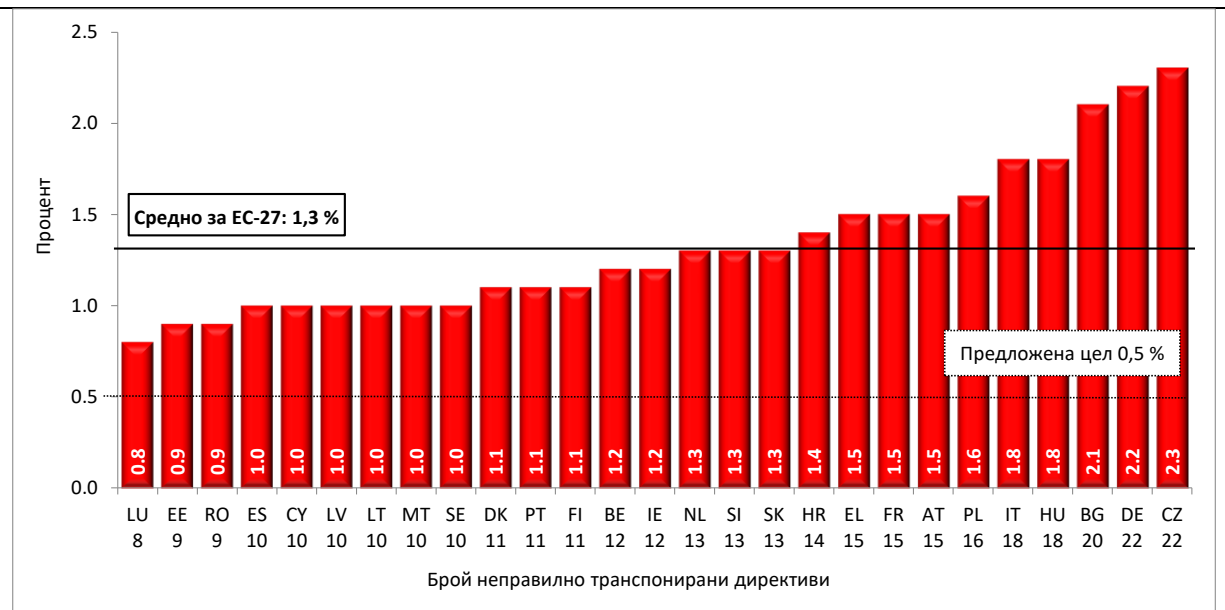
⁵⁰ [Информационно табло за вътрешния пазар за 2022 г.](#)

В този анализ се разглеждат 997 директиви и 5669 регламента за осигуряване на функционирането на единния пазар, които са в сила към 1 декември 2021 г.

⁵¹ Вж. бележки под линия 65—68 за подробности относно изпълнението на целите за дефицита.

⁵² [Информационно табло за вътрешния пазар за 2022 г.](#)

Графика 4: Дефицит на съответствието на държавите членки към 10 декември 2021 г.

Източник: информационно табло за вътрешния пазар⁵³

Не съществува **универсален подход** за постигане на пълния потенциал на правилата на единния пазар, но във всички случаи за успешното управление на единния пазар са необходими устойчива култура на спазване на правилата и дух на партньорство. Комисията се ангажира да работи заедно с държавите членки на подходящото ниво в тяхната администрация, за да подкрепя и насърчава амбициозното прилагане на правилата на единния пазар. В допълнение към сътрудничеството Комисията ще продължи да провежда стриктна политика на правоприлагане, за да гарантира, че съвместно договорените правила на ЕС се прилагат правилно от всички държави членки.

Комисията прилага **стратегически подход по отношение на правоприлагането** и успешно изпълнява своя план за действие за прилагане на законодателството в областта на единния пазар за 2020 г.⁵⁴, като се съсредоточава върху изключително важни въпроси. Това включва гарантиране на правото на свободно установяване, свободното движение на стоки и услуги, включително мобилност на специалисти с цел преодоляване на недостига на умения, гарантиране, че правилата за обществените поръчки позволяват на дружествата да се конкурират в рамките на единния пазар и че публичните средства се използват ефективно, справяне с нелоялните практики при плащанията и забавянето на плащанията, както и прилагане на европейските стандарти в полза на гражданите и дружествата.

През февруари 2023 г. Комисията прие 24 решения по производства за установяване на нарушения с цел премахване на пречките пред единния пазар на услуги и улесняване

⁵³ [Информационно табло за вътрешния пазар за 2022 г.](#)

⁵⁴ Както е описано в приложение 1: Проверка на изпълнението на плана за действие за прилагане на законодателството в областта на единния пазар за 2020 г., [Годишен доклад за единния пазар за 2023 г.](#) Всички действия от дългосрочния план за действие за по-добро изпълнение и прилагане на правилата на единния пазар бяха изпълнени или започнати.

на дейността на дружествата в ЕС⁵⁵. Същевременно решителните действия на Комисията по правоприлагането доведоха до приключването на 18 производства за установяване на нарушения, което се дължи на реални подобрения в единния пазар на услуги.

Необосновани пречки възникват, когато националното право противоречи на правилата на единния пазар или когато тези правила се изпълняват или прилагат на национално равнище непълно или в недостатъчна степен, включително поради административни практики на националните органи. Така се възпрепятства способността на предприятията да процъфтяват, да останат конкурентоспособни и да се възползват от екологичния и цифровия преход.

Някои видове пречки се оказваха устойчиви: 60 % от пречките, с които предприятията се сблъскват към днешна дата, са от същия тип, както преди 20 години⁵⁶. Много от тях са свързани с **националното регулиране, както и с административните практики**, които на първо място трябва да бъдат разгледани пряко от държавите членки. Пречките, потвърдени от заинтересованите страни, включват сложността на националните процедури и липсата на информация за тях, непропорционалните национални изисквания в областта на услугите, включително мобилността на специалистите, тежките административни изисквания за командироване на работници и трудностите, свързани с данъчното облагане в трансграничен контекст. Много от тези пречки не подлежат на хармонизиране на законодателството, поради което основната цел остава намаляването на пречките на национално равнище. Инструментът за техническа подкрепа помага на държавите членки да подобрят публичната администрация и да създадат благоприятна стопанска среда.

Услугите са особено важни за икономиката на ЕС. Те представляват около 70 % от БВП на ЕС и 73 % от общата заетост. Услугите обхващат широк спектър от сектори и много различни дейности. В някои сектори свободното движение на услуги работи добре, улеснено от цифровите технологии и хармонизираните правила. Други все още са предимно местни пазари, понякога поради присъщи на конкретната услуга фактори (например регионални или национални пазарни предпочитания). Където има възможност за по-голяма интеграция в услугите, пречките обикновено са свързани с **националното регулиране** в областта на услугите за предприятия, ограничителните изисквания за издаване на разрешителни в областта на търговията на дребно, регулаторните и административните изисквания, затрудняващи трансграничното предоставяне на строителни услуги, и ограниченията в туризма както по отношение на трансграничното предоставяне на услуги, така и по отношение на изискванията за услугите по настаняване.

Засиленото сътрудничество между държавите членки и Комисията, обменът на информация, както и обменът на становища, особено в рамките на Съвета по конкурентоспособност, играят важна роля за ефективното прилагане на правилата на

⁵⁵ [Свободно движение на услуги: Комисията предприема действия \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1).

⁵⁶ Вж. „[Отбелязване на 30 години от създаването на единния пазар — равносметка и поглед напред](#)“, Европейска комисия, 2022 г.

единния пазар, предотвратяването на нарушения на правото на ЕС от самото начало и избягването на такива нарушения.

Работата на създадената през 2020 г. **работна група по въпросите на правоприлагането във връзка с единния пазар (РГПЕП)**⁵⁷ показва колко важно е сътрудничеството между държавите членки и Комисията при преодоляването на конкретните пречки, с които се сблъскват предприятията от ЕС на единния пазар. Съвместната и интензивна работа в рамките на този иновативен форум е насочена към опростяване на регулаторната рамка и намаляване на административните пречки в конкретни области. Например в рамките на РГПЕП държавите членки се споразумяха да опростят ограниченията за специалистите и предприятията, които предоставят временни трансгранични услуги, и въз основа на добрите практики да премахнат предварителните проверки за квалификация за 247 професии, както и да преразгледат и намалят административните изисквания и изискванията за документи.

РГПЕП също така набеляза над 80 от най-неотложните пречки пред безпрепятственото и бързо издаване на разрешителни за изграждане на инсталации за вятърна и слънчева енергия. Като се има предвид, че в производството на енергия от възобновяеми източници участват 50 000 МСП, премахването на тези пречки ще улесни устойчивия растеж. Така ЕС ще стане и по-привлекателно място за инвестиции и ще се допълни добре предложението за законодателен акт за промишленост с нулеви нетни емисии, целта на който е да се улеснят и ускорят инвестициите в проекти за производство на технологии с нулеви емисии, за да се увеличи значително производството на слънчеви панели, вятърни турбини и други технологии за чиста енергия в Европа. Съществуващата правна рамка за издаване на разрешителни за въвеждане на инсталации за възобновяема енергия (въз основа на Директивата за енергията от възобновяеми източници) скоро ще бъде допълнена чрез този законодателен акт по отношение на хармонизирана правна рамка и за рационализиране на издаването на разрешителни за нови промишлени съоръжения, които произвеждат такива технологии, включително проекти за изграждане на гигафабрики. Комисията потвърждава значителната стойност на РГПЕП като инструмент за сътрудничество с държавите членки за преодоляване на пречките пред единния пазар и съответно разчита на непрекъснати съвместни усилия, насочени към постигането на конкретни резултати в тази рамка.

Продължаването на съществуващия **структуриран ангажимент със стопанските заинтересовани страни**, включително в контекста на Промисления форум⁵⁸, Европейската мрежа в подкрепа на бизнеса (Enterprise Europe Network, EEN), мрежата

⁵⁷ https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/single-market-task-force-continues-tackle-barriers-single-market-2022-11-29_bg

⁵⁸ Промисленият форум обединява държавите членки, предприятия от всякакъв мащаб, синдикални организации и гражданското общество и служи като форум на заинтересованите страни, на който се представя състоянието на европейската конкурентоспособност. Форумът разчита и на специална работна група, която има за задача да оценява състоянието на единния пазар. Той също така активно допринася за „пътищата на прехода“, в които се отчитат и регулаторните предизвикателства за двойния преход и устойчивостта на европейската промишленост. Той служи като форум, но и като източник на информация за проблемите, пред които се изправя промишлеността, и за начините за тяхното решаване. Форумът провежда пленарни заседания 2—3 пъти годишно, като последното е от 7 март 2023 г.

на представителите на МСП и мрежата от клъстери, е също от решаващо значение за по-доброто разбиране на пречките, пред които те са изправени. Тази работа ще бъде подкрепена от аналитична дейност, като например годишния доклад за единния пазар и годишния доклад на РГПЕП. **Информационното табло за вътрешния пазар** е полезен инструмент за всички заинтересовани страни, за да разберат оставащите пречки и да планират действия за отстраняването им. **Комисията ще следи внимателно избрани показатели от информационното табло за вътрешния пазар и други подходящи източници, свързани с правоприлагането и стопанската среда,** като например дефицитите при транспонирането и съответствието, обществените поръчки, забавянето на плащанията от страна на публичните органи и наличието на цифрови обществени услуги, както и показателите, разработени в Препоръките за реформа за професионалните услуги.⁵⁹

Съществуващите инструменти за сътрудничество следва да се използват пълноценно, за да се подобри още повече проактивното и практическо решаване на проблемите на единния пазар за гражданите и предприятията, в това число **неотложни действия от страна на държавите членки, за да се гарантира, че националните центрове SOLVIT**⁶⁰ разполагат с достатъчно и подходящи човешки ресурси. Проверката на националните мерки преди тяхното приемане се оказва особено ефективна за предотвратяване на конфликти с правилата на единния пазар. През 2021 г. с помощта на SOLVIT са разрешени повече от 2000 случая⁶¹ при среден процент на разрешаване 87 %.

Механизмът за нотифициране съгласно **Директивата за прозрачността в рамките на единния пазар (система за нотифициране по Директивата за прозрачността в рамките на единния пазар)**⁶² се превърна в истински превантивен инструмент, чрез който се засилва диалогът и сътрудничеството между държавите членки и Комисията на ранен етап, например по отношение на транспорта с ниски емисии или рециклирането и намаляването на отпадъците.

За да се подобри спазването на правилата на единния пазар, Комисията възнамерява да **опрости задълженията за нотифициране на държавите членки, като създаде единна входна точка за нотифициране** във връзка с единния пазар. Докато понастоящем държавите членки трябва да използват различни инструменти за

⁵⁹ Според информационното табло за вътрешния пазар последната оценка за предоставянето на цифрови публични услуги за предприятията е много висока (около 80 или повече) за две трети от държавите членки. За разлика от това през 2022 г. в 19 от 27-те държави членки се наблюдава по-голямо забавяне на публичните плащания от страна на публичните органи, отколкото през 2019 г. Според показателите за обществените поръчки ситуацията е като цяло стабилна с леко подобрение. В няколко държави членки обаче съществува възможност за допълнителен напредък, например по отношение на дела на търговете за обществени поръчки с един участник и дела на прякото възлагане на обществени поръчки. Що се отнася до предоставянето на професионални услуги, информационното табло показва, че между 2007 г. и 2021 г. не е постигнат почти никакъв напредък по отношение на намаляването на регулаторните бариери за достъп до тези професии и за тяхното упражняване. Предоставянето на правни услуги остава най-защитената професия в рамките на единния пазар.

⁶⁰ Национални центрове на SOLVIT — Европейска комисия (europa.eu).

⁶¹ Помощта, оказвана от услугата SOLVIT на единния пазар: отбелязват се 20 години https://ec.europa.eu/solvit/docs/2022/anniversary_report_web_bg.pdf.

⁶² [Директива за прозрачността в рамките на единния пазар — EUR-Lex \(europa.eu\)](#).

нотифициране, създадени по силата на различни законодателни актове в областта на единния пазар, чрез единното гише държавите членки ще могат да подават всички нотификации на едно място.

В областта на услугите Комисията също постави началото на приоритетен процес на съвместно справяне заедно с **държавите членки с пречките пред свободното движение на услуги в промишлените екосистеми с висока концентрация на услуги**, които не са достигнали потенциала си по отношение на трансграничното предлагане. Тези екосистеми са по-специално строителството, търговията на дребно, туризмът и услугите за предприятия.

Много от пречките не са замислени като такива — често те са просто резултат от различни начини на действие, разработени по различно време в отделните държави членки във връзка със съображения с национален или местен характер. Те не могат да бъдат в явно противоречие с Договора или с хармонизираните правила, но могат в значителна степен да възпрепятстват трансграничните стопански дейности. Освен това, въпреки ползите, които всички ние можем да извлечем от по-безпрепятствения обмен, силни запазени интереси, други политически по-видими приоритети и/или просто инерционната сила може да попречат на практическите решения. Комисията не може да бъде единственият „говорител“ на интересите на единния пазар, като предприема действия чрез своите правомощия за правоприлагане и свикване на заседания. Единният пазар се нуждае и от специален „говорител“ в рамките на националните администрации. Ето защо Комисията предлага всяка държава членка да създаде специална **служба за единния пазар, която да се занимава с пречките пред единния пазар**. Такава служба следва да разполага с висше ръководство и подходящи ресурси, както и с постоянен мандат за активно повдигане на въпроси и предлагане на решения в рамките на националната система за вземане на решения⁶³. Тази дейност би допълнила инструментите за сътрудничество като SOLVIT и РГПЕП и би могла да допринесе по-специално за преодоляване на оставащите пречки по отношение на услугите.

Предотвратяването на появата на нови пречки пред търговията е изключително важно и е от особено значение за сектора на услугите, където разнообразието от национални разпоредби и силните запазени интереси ограничават възможността за постигане на по-голяма интеграция на единния пазар. В **Директивата за услугите** от държавите членки се изисква да гарантират, че новите разпоредби, които въвеждат, са обосновани и пропорционални, по-специално по отношение на ограниченията, като териториални ограничения, правила за собственост на дружествата или фиксирани тарифи. Директивата за услугите също така задължава държавите членки да уведомяват Комисията и другите държави членки за тези нови изисквания.

Освен това от 2020 г. насам **Директивата относно проверката за пропорционалност** предоставя на държавите членки рамка за оценка и обяснение защо всички нови национални правила са недискриминационни и пропорционални, преди да влязат в сила. Тя обаче се прилага само за част от икономиката на услугите, а именно за

⁶³ Ролята ѝ следва да бъде адаптирана към различните системи за управление, например федералните системи или при значителна децентрализация.

регулираните професионални услуги. Комисията възнамерява да проучи заедно с държавите членки как най-добре да се използва тази рамка за услугите като цяло, а не само за професиите. Това ще стане чрез адаптиране на инструмента за нотифициране по Директивата за услугите и предоставяне на допълнителни целеви насоки на държавите членки по отношение на прилагането на тези критерии за пропорционалност. По този начин ще се допринесе значително за по-добро и по-малко ограничително регулиране и ще се избегне прибъгването до скъпоструващо и ненужно конфликтно ex-post прилагане.

Голяма група държави членки започнаха да работят съвместно с Комисията с цел доброволно въвеждане на **обща електронна декларация за командированите работници**⁶⁴. Комисията настоятелно призовава всички държави членки да се стремят да приключат работата си до края на 2023 г.

Необходим е **подновен политически ангажимент** на всички нива, за да се подобри прилагането и изпълнението на правилата на единния пазар и да се изпълнят предишните ангажименти⁶⁵. Комисията редовно ще представя **резултатите от информационното табло за вътрешния пазар на вниманието на националните органи, отговарящи за единния пазар**, по-специално на Съвета по конкурентоспособност. При обсъждането следва да се оцени напредъкът в постигането на целите, да се набележат потенциални допълнителни действия, за да се подобрят резултатите на държавите членки в прилагането на правилата на единния пазар и да се намалят ненужните и непропорционални пречки.

Комисията се позовава на предишния си призив към държавите членки да поемат ангажимент за ограничаване на дефицита на транспонирането до 0,5 % за всички директиви⁶⁶ и до 0 % по отношение на директиви, чието прилагане е закъсняло с повече от две години⁶⁷. По същия начин Комисията се позовава на предишното си предложение за ограничаване на дефицита на съответствието до 0,5 % за всички директиви⁶⁸. Освен това за случаите, свързани с неуведомяване за мерките за транспониране, Комисията предложи срок от 12 месеца от изпращането на официалното уведомително писмо до решаването на случая или до завеждане на производство за установяване на нарушение пред Съда на Европейския съюз⁶⁹.

⁶⁴ До началото на 2023 г., след консултации и проучване за осъществимост, 20 държави членки се съгласиха да работят за общ формуляр, както е обявено в актуализираната промишлена стратегия на ЕС за 2021 г.

⁶⁵ 1 % дефицит на транспонирането (процент от директивите за единния пазар, за които Комисията все още не е напълно нотифицирана), установен от Европейския съвет в Брюксел на 8—9 март 2007 г., и 0 % дефицит на транспонирането за директиви, чието изпълнение е закъсняло с повече от две години, установен от Европейския съвет в Барселона на 15—16 март 2002 г.

⁶⁶ Цел за дефицита на транспонирането от 0,5 %, предложена от Комисията в Акта за единния пазар, COM/2011/0206.

⁶⁷ Цел за дефицита на транспонирането от 0 % за директивите, чието прилагане е закъсняло с повече от две години, определена от Европейския съвет, Барселона, 15—16 март 2002 г.

⁶⁸ Цел за дефицита на съответствието от 0,5 %, предложена от Комисията в Акта за единния пазар, COM/2011/0206.

⁶⁹ Съобщение на Комисията — „Право на ЕС: по-добри резултати чрез по-добро прилагане“ (C/2016/8600).

Въз основа на горепосочените елементи **Комисията предлага да се определят конкретни цели за правоприлагане**, така че да се ограничи както дефицитът на транспонирането, така и дефицитът на съответствието до **0,5 %**. Тя също така предлага да се определи **целеви показател за SOLVIT**, така че да се разрешават най-малко 90 % от случаите в рамките на 12 месеца във всяка държава членка. Комисията ще съобщи също така своите наблюдения относно напредъка в преодоляването на пречките пред единния пазар в контекста на инструментите за сътрудничество, като например РГПЕП.

3.2. Продължаване на насърчаването на екологичното и цифровото измерение на единния пазар

Единният пазар ще бъде от решаващо значение за **екологичния преход на ЕС и кръговата икономика**. Необходимо е ЕС да запази водещата си роля в областта на чистите технологии и конкурентното си предимство в областта на декарбонизацията с оглед постигане на икономика с нулеви емисии. Трябва да използваме материалите и другите ресурси по-ефективно и да преминем към кръгова икономика, при която стойността на материалите в продуктите се запазва и отпадъците са сведени до минимум. В Плана за действие относно кръговата икономика са разгърнати амбициозни цели за насърчаване на екологичния и цифровия преход.

Общите правила, приложими в целия ЕС, ще улеснят предприятията да се справят с предизвикателството и по този начин да бъдат осъществени нашите цели — евентуално и на световно равнище. **Правилата за екопроектиране на устойчиви продукти** улесняват и увеличават оползотворяването и рециклирането на материалите от продуктите в края на жизнения им цикъл, като свеждат до минимум образуването на отпадъци. Инициативата **цифров паспорт на продуктите** ще позволи на потребителите и операторите да получат лесен достъп до информация за съответствието на продуктите, както и за съдържанието на рециклирани и подлежащи на рециклиране продукти.

Рамката на ЕС за финансиране за устойчиво развитие предлага инструменти, които спомагат за инвестирането на частен капитал в екологични дейности и финансирането на прехода. Таксономията на ЕС предлага списък с устойчиви икономически дейности, предназначен за инвеститори, които желаят да инвестират в чисти технологии и устойчиво развитие.

Въпреки че сегашната структура на пазара на електроенергия в ЕС в продължение на много години осигуряваше ефективен, добре интегриран пазар, който стимулираше внедряването на възобновяема и нисковъглеродна енергия и чисти гъвкави технологии, неотдавнашната енергийна криза извади на показ редица недостатъци, които изложиха домакинствата и дружествата на значителни ценови скокове с отражение върху техните сметки за електроенергия. В отговор на кризата ЕС прие набор от мерки за справяне с високите цени на енергията (включително подпомагане на доходите, данъчни облекчения и мерки за пестене и съхранение на газ), както и плана REPowerEU с допълнителни мерки и финансиране за повишаване на енергийната ефективност и възобновяемата енергия с цел намаляване на зависимостта от руските

изкопаеми горива. Комисията предложи реформа на структурата на пазара на електроенергия⁷⁰.

Цифровизацията е широко разпространена и е част от нашето ежедневие. Тя е ключов фактор за конкурентоспособността на Съюза, благоденствието и благосъстоянието на нашите общества. Със **Законодателния акт за цифровите услуги** и **Законодателния акт за цифровите пазари** на Комисията се предоставят нови преки правомощия за разследване и правоприлагане, които вече се ползват в някои други области, като например конкурентното право или финансовото регулиране. Комисията се ангажира да предприеме всички необходими мерки за разследване и правоприлагане и да използва надзорните си правомощия срещу много големите онлайн платформи и много големите търсачки, както и срещу „пазачите на информационния вход“, когато те не изпълняват задълженията си в съответствие със **Законодателния акт за цифровите услуги** или **Законодателния акт за цифровите пазари**.

В рамките на единния пазар европейските граждани се нуждаят от достъп до **надеждна, бърза и сигурна свързаност** в целия Съюз, като се гарантира високата степен на сигурност на всички критични инфраструктури в ЕС, включително електронните съобщения и цифровите инфраструктури. Успоредно с предложението за **Законодателен акт за гигабитовата инфраструктура**, прието на 23 февруари, Комисията предприе широка проучвателна консултация относно бъдещето на сектора на свързаността. В консултацията също така се разглеждат начините, по които можем **да постигнем напредък към истински единен пазар в областта на далекосъобщенията**. Това в крайна сметка ще бъде от полза за гражданите, тъй като ще им осигури по-добри и по-достъпни далекосъобщителни услуги.

Целта на европейската стратегия за данните до 2020 г. е да се създаде истински единен пазар за данни, в който европейските правила за неприкосновеност на личния живот и защита на данните се спазват изцяло и е налице правна яснота относно това кой и при какви условия може да има достъп до данните и да ги използва. Комисията предложи законодателния акт за данните през февруари 2022 г., за да се създаде основната рамка за гарантиране на справедливост в цифровата среда, за стимулиране на конкурентен пазар на данни, за разкриване на възможности за иновации на основата на данни и за осигуряване на по-голям достъп до данните за всички. Общата рамка ще бъде подкрепена от създаването и взаимното свързване на **общии европейски пространства на данни** в стратегически сектори и области от обществен интерес.

Едновременно с публикуването на настоящото съобщение **Комисията постави началото на пространство за данни за обществените поръчки**⁷¹, което ще осигури по-достъпни и по-качествени данни за обществените поръчки, които възлизат на около 2 трилиона евро (почти 13,6 % от БВП на ЕС)⁷². Пространството за данни ще създаде еднакви условия на конкуренция за предприятията, които подават оферти по проекти

⁷⁰ COM(2023) 148 final

⁷¹ C(2023) 1696

⁷² Към днешна дата само малка част от данните (от едва 20 % от всички търгове) са достъпни и позволяват търсене с цел анализ на едно място — в базата данни на ЕС Електронен ежедневник за поръчките (TED). 80 % от данните, от друга страна, са разпръснати в различни формати и множество системи в държавите членки.

за обществени поръчки навсякъде в ЕС. То ще бъде особено полезен инструмент за МСП. Ще помогне на публичните купувачи и предприятията да подобрят стратегиите си за инвестиции и оферирание, както и на всички заинтересовани страни да се осигури по-голяма прозрачност и по-добро съотношение между качество и цена.

Предложеното **европейско пространство на здравни данни** не само ще предостави права на отделните пациенти, но и ще даде възможност за научни изследвания и иновации в областта на здравеопазването в европейски мащаб⁷³. Трябва да се преодолее и прекомерната разпокъсаност на единния пазар на фармацевтични продукти, за да се улесни движението на лекарствени продукти в полза на пациентите в ЕС.

След десетилетия дискусии единният патент най-накрая ще стане факт през юни 2023 г. Това отбелязва **дългоочакваното задълбочаване на единния пазар на технологиите**. Патентите са най-мощното право върху интелектуална собственост, което е от решаващо значение за инвестициите в цифровия преход. Симулациите показват, че единният патент би могъл да доведе до увеличаване на преките чуждестранни инвестиции в ЕС с 1,8 милиарда евро годишно⁷⁴. Единният патент ще бъде придружен от реформа на основните патенти за стандарт за **определяне на глобалните стандарти за лицензиране** по начин, който увеличава максимално инвестициите в научноизследователска и развойна дейност както на притежателите, така и на ползвателите на основни патенти за стандарт на ЕС.

Цифровизацията все повече улеснява гражданите, когато упражняват социалноосигурителните си права в чужбина. През 2023 г. Комисията ще представи инициатива за **цифровизиране на координацията на системите за социална сигурност** във връзка с работата по пилотен проект за Европейския паспорт за социална сигурност⁷⁵. С инициативата ще бъде представено как цифровизацията в тази област улеснява упражняването на социалноосигурителните права на гражданите в цяла Европа и по този начин се подкрепя свободното движение на хора и мобилността на работниците. В нея ще бъде описан напредъкът на цифровизацията по отношение на социалната сигурност, основните предизвикателства и възможности, връзките с други цифрови инициативи и ще бъдат определени ясни етапи до 2030 г. в подкрепа на дългосрочната визия на Комисията за по-оперативно съвместими и взаимосвързани системи за социална сигурност.

ЕС играе активна роля и в областта на данъчните политики за справяне с нарушенията и гарантиране на доброто функциониране на единния пазар. Например предложението за **ДДС в ерата на цифровите технологии**⁷⁶ ще допринесе значително за укрепването

⁷³ [Европейско пространство на здравни данни \(europa.eu\)](https://europa.eu).

⁷⁴ <https://www.epo.org/service-support/publications.html?pubid=162#tab3>

⁷⁵ Европейският паспорт за социална сигурност допълва системата за електронен обмен на данни за социалната сигурност (EESSI), която дава възможност за обмен между органите, като се улеснява взаимодействието и обмена между мобилните граждани, институциите за социална сигурност и други съответни публични администрации (например инспекциите по труда и доставчиците на здравно обслужване), така че проверката на социалноосигурителните права става възможна в реално време, включително от участниците без достъп до системата EESSI.

⁷⁶ Вж. COM(2022)701 final.

https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/value-added-tax-vat/vat-digital-age_bg

на единния пазар чрез по-нататъшно опростяване на задълженията за ДДС на търговците, особено на МСП, и чрез предлагане на изискване за цифрово отчитане, което ще предотврати по-нататъшната разпокъсаност в ЕС. С „Бизнесът в Европа: Рамката за подходящо данъчно облагане (BEFIT)“, която е в процес на изготвяне, ще се въведе общ набор от правила за корпоративния данък в ЕС, като се създаде съгласуван подход към данъчното облагане на предприятията в целия ЕС.

Освен това Комисията подготвя амбициозна **реформа на митническия съюз**, която допълнително ще засили сътрудничеството между митническите органи и органите за надзор на пазара, посредством включването на централизиран анализ на данните за управление на риска и по-всеобхватен и структуриран обмен на данни от различни източници. За да могат предприятията от ЕС да се развиват успешно, изправени пред новите геополитически предизвикателства, и да съхранят производствените си мощности в рамките на единния пазар, запазването на неговата цялост и еднакви условия на конкуренция спрямо производителите от трети държави е от изключителна важност. Основната цел на реформата в областта на митниците е по-ефективно и ефикасно прилагане на правилата на ЕС по външните граници, включително забраните и ограниченията⁷⁷.

Успешният преход към екологична и цифрова икономика изисква работна сила с необходимите образователни умения. Дори към днешна дата 77 % от дружествата заявяват, че трудно намират служители с необходимите умения⁷⁸. Ключов инструмент за осигуряване на достъп на дружествата до уменията, когато и където са им нужни, е **системата за професионална мобилност на ЕС**, която от 1997 г. насам е предоставила възможност на 800 000 души да упражняват професията си в друга държава членка. С въвеждането през 2013 г. на **европейската професионална карта и общ тест за обучение** бе улеснена мобилността, но само в ограничен брой професии. За да се използва този потенциал и взаимното признаване на професионалните квалификации в други държави членки да стане по-бързо и по-лесно за повече хора, Комисията ще проучи заедно с държавите членки възможността за по-широко използване на тези и други сходни инструменти. Освен това през 2023 г. Комисията ще представи **предложение за улесняване на взаимното признаване на квалификациите на граждани на трети държави**, така че единният пазар да стане по-привлекателен за таланти и квалифицирани работници от държави извън ЕС. Комисията също така ще проведе пилотен проект за европейски сертификат за цифрови умения, за да се осигури минимално ниво на качество на цифровите умения и повишаване на квалификацията и тяхното признаване в целия ЕС. Успоредно с това до 2025 г. ще завършим изграждането на европейското пространство за образование, с което ще се обогати допълнително цифровото и екологичното измерение на образователните системи на държавите членки, ще се улесни работата на учащите и

⁷⁷ Друг пример за засилено сътрудничество между митническите органи и органите за надзор на пазара е наскоро приетият от ЕС Регламент за среда на Европейския съюз за митническо обслужване на едно гише, който осигурява взаимосвързаност на националните митнически системи: Регламент (ЕС) 2022/2399 на Европейския парламент и на Съвета от 23 ноември 2022 г. за създаване на среда на Европейския съюз за митническо обслужване на едно гише и за изменение на Регламент (ЕС) № 952/2013 (ОВ L 317, 9.12.2022 г., стр. 1).

⁷⁸ [Годишен доклад за единния пазар от 2023 г.](#), стр. 23.

преподавателите в рамките на единния пазар, както и ще се улесни сътрудничеството между изследователите и университетите.

* * *

4. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Единният пазар е от полза за гражданите, предприятията и ЕС като цяло в икономически, социален и геополитически план. Въпреки че тези ползи са безспорни, необходимо е да се продължат съвместните усилия за **проучване и намиране на решения**, за да се извлече допълнителна полза от все още неизползания потенциал. Единният пазар ще трябва също така да продължи да се **приспособява към новите реалности** на геополитическата среда, технологичното развитие, екологичния и цифровия преход и необходимостта от повишаване на дългосрочната конкурентоспособност и производителност на ЕС.

Създаването на единния пазар преди тридесет години беше плод на общи усилия. **Гледайки към бъдещето**, трябва да продължим да извличаме максимални ползи от единния пазар в контекста на новите реалности. Първо, необходимо е отново да се акцентира върху преодоляването на пречките в областите, които са от най-голямо значение за цялата икономика, като например услугите, капиталовите пазари, енергийните пазари, пазарите на цифрови технологии и данни. Второ, необходимо е дейностите по правоприлагането да бъдат съсредоточени върху областите с най-голям неизползван потенциал, като например услугите за предприятия, търговията на дребно, строителството и туризма. Трето, необходими са ясни целеви показатели за преодоляване на дефицитите на транспонирането и прилагането на правилата на ЕС, намаляването на административните пречки и подобряването на стопанската среда.

Комисията ще следи напредъка въз основа на информационното табло за вътрешния пазар и други подходящи източници, свързани с правоприлагането и стопанската среда, както и напредъка в рамките на SOLVIT и инструментите за сътрудничество като РГПЕП.

Въз основа на представените по-горе данни, с докладите на Комисията относно напредъка при **правоприлагането и изпълнението на правилата на единния пазар** и относно **преодоляването на пречките пред единния пазар** ще се предостави информация за **дискусиите в Съвета и Европейския съвет**. Държавните и правителствените ръководители се приканват да обсъждат съответните развития всяка година в контекста на пролетното заседание на Европейския съвет.

Всичко това ще изисква **обща съвместни усилия от всички участници** — Европейския парламент, държавите членки, Комисията, както и предприятията, МСП и организациите на гражданското общество — всеки според отредената му роля.

Комисията призовава лидерите, правителствата, законотворците и социалните партньори да възприемат отбелязването на годишнината на единния пазар като **възможност да удвоят усилията си, за да запазят и повишат ползите от единния пазар** за хората и предприятията. Необходимо е да се продължи обсъждането на начините за постигане на напредък по отношение на единния пазар през следващите 30 години.